

## AKTUÁLIS

## KOVÁCS ANDRÁS FERENC KÖLTÉSZETI DÍJ

A *Látó* szépirodalmi folyóirat és a marosvásárhelyi Aranka György Alapítvány 2024-ben alapította meg a 64 éves korában elhunyt költőről, kollégáról, a folyóirat egykori főszerkesztőjéről, Kovács András Ferencről elnevezett költészeti díját. A díszoklevélből, pénzjutalomból, valamint a költő saját gyűjteményéből származó, bekeretezett képeslapból álló díjat az alapítás évében Csehy Zoltán, idén pedig László Noémi vehette át. A kitüntetésben azon 65-ik életévüket be nem töltött, magyar nyelven alkotó költők részesülhetnek, akiknek költészetére jellemző a nyitottság, a formai fegyelem, a kíváncsiság, a más kultúrákban való megmerítkezés, a nyelv mesteri kezelése, a társadalmi-közéleti érzékenység. A díjat évenként egyszer, a magyar költészet napja környékén Marosvásárhelyen adják át a szakmai kuratórium döntése alapján. Szabó Róbert Csaba ötlete nyomán a szerkesztőség már röviddel KAF halála után elkezdte tervezni egy lehetséges emlékdíj létrehozását. A város és a megye vezetésével történő egyeztetés és a részükről kapott pozitív visszajelzés után a *Látó* márciusban jelentette be hivatalosan a díj megalapítását. Odaítélését Marosvásárhely Polgármesteri Hivatala és a Maros Megyei Tanács a kezdetektől fogva anyagilag is támogatta, és ezekhez az intézményekhez 2025-től magánszemélyként és pártfogóként Vass Barna is társult.

A magyar kultúrában sokféle díj van. Hogy kik osztják, kiknek és miért, akörül sok, többnyire meddő vita is zajlik. Vannak szakmailag korrekt módon odaítélt díjak, és vannak politikaiak. Ha díjat alapít valaki, akkor a nemes érzület mellett elsősorban a folyamat intézményes jellegét kell pontosan kitalálnia, ugyanis az első alkalom jellemzően nagy szakmai és közéleti felbuzdulással jár, de csak később dől el, hogy a folyamat jelent-e valamit, lesz-e belőle tartós intézmény, amelynek szerepe és jelentése van, vagy csak egyszeri (vicces) alkalom. Most a botrányokról nem akarunk beszélni: vannak botrányos díjak, és díjazott botrányok. Mi azt szeretnénk volna és szeretnénk továbbra is, hogy ebből a díjból rangos, szakmailag komolyan vehető intézmény legyen, akkor is, ha informális, mert egy ilyen díjhoz rengeteg dolognak kell egyben lennie, amely dolgok maguktól nincsenek együtt. Sajnos, sokszor úgy érezhetjük, kultúraellenes korszakban élünk, ahol a felelősök milliárdokat szórnak el a semmibe, és aprópénzeket is sajnálnak onnan, ahol azok az emberi létezését tehetik értelmessé. Formakultúra és közélet – a zsűri ezt nézi. A költészeti forma egy szakmai kérdés, a közéletiség bonyolultabb. A költő hozzászól, és ha nyelvileg tökéletes, zárt formában teszi, a hozzászólás kellően éles tud lenni, mondhatni költői – a világot nem változtatja meg, de jelen van és kitörölhetetlen. KAF ezzel, úgy hisszük, egyetértene: sokat beszélgettünk erről, bő harminc évet. Nem jó dolog, ha az ember barátjáról díjat neveznek el, de jobb, mintha örökre elfelejtenék. A többi a jövő dolga, és a miénk.

Maga a díj egyértelműen az emlékezés gyakorlata: azért jött létre, hogy erről gondoskodjon, hogy Kovács András Ferenc költészetéről évről évre szó essen nyilvánosan is. Már az is életművének tematizálását implikálja, hogy a díjat olyan költőnek adják át, aki a zsűri szerint

valamilyen módon, akár sokszínűségében, akár nyelvi újításaiban, akár a hagyományhoz, akár a közülethez való viszonyában kapcsolódik Kovács András Ferenc költészetéhez. Önmagában egy irodalmi díj nem elégséges ahhoz, hogy az alkotót, akiről elnevezték, több olvasóhoz, befogadóhoz juttassa el: nem azért fognak valakit többen olvasni, mert díjat neveznek el róla. Azonban azok számára, akik eleve olvassák, vagy közel állnak a művészetéhez, mindenképp fontos emlékeztető, mementó, hogy újra és újra reflektáljanak az életműre a díjátadó apropóján is.

Ugyanakkor egy ilyen díj megalapítása mégiscsak kanonizációs gesztus. Bár Kovács András Ferenc költészete már életében is megkerülhetetlenül jelen volt a magyar irodalmi közbeszédben, fontos, hogy a szerző halálát követően is újra és újra foglalkozzunk az életművel. Az ilyen kultuszteremtő gesztusokkal mindig vigyázni érdemes: ne legyen túl sok, ne legyen visszatetsző, ne legyen erőltetett. Megtalálni az arányérzéklet, ami pont elégséges ahhoz, hogy az illető személy munkássága ismételen bekerüljön a közbeszédbe, de ne árassza, ne fojtsa le azt, ne keltsen visszatetszést az emlékezetállítást túlzott akarása.

Egy díj presztízsét az adja, hogy kik azok a szerzők, akik megkapták, illetve, hogy milyen láthatósággal, jelenléttel jár ez utólag a díjazott alkotó számára. Elsősorban maga a díj neve pozicionálja azt, majd pedig az a névsor, akit kitüntetnek vele. Továbbá az is, hogy mennyire tartja egy költő megtiszteltetésnek, ha a korábbi kitüntetettekkel egy csoportba sorolják? Ha egy többszörösen díjazott költőről van szó, akkor az önéletrajzban a kiemelt díjak sorrendjében hol helyezkedik majd el az adott kitüntetés? Mennyire teszi ténylegesen láthatóbbá az elismert szerzőt, illetve mennyire tud hozzáadni magának a névadónak is a kultuszához?

A Kovács András Ferenc költészeti díj, reméljük, pénzösszegében is relevánsnak mondható kitüntetés. Az, hogy a város és a megye mellé magántámogató is beszállt, jelzi, hogy van még, aki személyes ügyének érzi, hogy a díj méltó lehessen a névadójához. Innentől már első sorban a zsűri felelőssége, hogy a további díjazottak személye is olyan legyen, akik valamilyen módon valóban képesek kötődni, továbbírni azt a költészeti létmódot, amelyet Kovács András Ferenc megteremtett.

A Látó versrovatának szerkesztése Kovács András Ferenc után már eleve egy hagyományörzési gesztus: olyan költészeti minőséget kell képviselni a lap hasábjain, ami KAF esztétikai, poétikai igényességét is továbbörökíti. A díj zsűrijének körében is konszenzus, hogy első sorban a magas költői értéket, eredetiséget képviselő alkotók számára adassék ez a kitüntetés. Egy díj nem csak a költészetet, hanem részben a költő személyét is díjazza: az, hogy a díjazott szerző miként van jelen utólag az irodalmi közéletben, szintén befolyásolhatja a díj, és ezáltal közvetve a névadó alkotó megítélését.

Kovács András Ferenc költészetét magyarul, eredetiben olvashatjuk. Ez már önmagában is egy díj, konkrétan főnyeremény. A hagyomány és aktualitás közötti feszültség, a frissesség, komolyság, játék, elegancia, nyelvi pontosság és nyelvteremtő erő, ami jellemzi életművét, a fordítóknak különösen komoly fejtörést okozhat. Bizakodunk abban, hogy a Kovács András Ferenc költészeti díj létezése motivációt ad más alkotóknak is, hogy hasonló szellemben, reflexióval, elkötelezettséggel viszonyuljon a költészethez, mint ahogyan azt KAF is tette. Mert talán az a legelemibb emlékeztető gesztus, ha a magyar irodalomban továbbra is születnek olyan kiemelkedő költői művek, amelyek világszínvonalúnak és megkerülhetetlennek mondhatók a lehető legobjektívebb mérce szerint is, és amelyek hasonló költői tájékozódás mentén jönnek létre, mint Kovács András Ferenc költészete, sőt, olykor akár vállaltan az ő költészetéhez kapcsolódnak, abból inspirálódnak.

Fontos, hogy a díjat nem olyan költő kapja, aki KAF-szerű verseket ír: nem csak szereplírárt és időmértéket használó, vagy a nyelvi kreativitást és a közéleti lírát a legmagasabb fokon működtető alkotók kaphatják ezt a kitüntetést, hiszen maga KAF költészete is sokszor inkább egyik, másik vagy harmadik irányba tolódot el, vagy akár egyszerre alkalmazta mindezt. Számára a szabadvers, a nyelv, a gondolatrítmus legalább olyan fontos poétikai erő, mint maga a konkrét forma. A válogatás és döntés során a zsűritagok azt vizsgálják meg, hogy ki az, akinek a költői tájékozottságában és a költészetéhez való viszonyában jól érzékelhető az a sokrétű érdeklődés, reflexió és alázatos, elkötelezett odafordulás, amit KAF életművében is látni lehet. Mert azt ő is pontosan tudta, hogy a vers nem akkor jó, ha egy adott retorikai megoldás, egy bizonyos nyelvi ötlet feltűnik benne. Van olyan vers, ami jó önmagában, akár ezért, akár azért, és van olyan, ami nem. De minden versből lehet tanulni, mert mindegyik továbbírhat, szülhet az olvasóban egy új, az eredeténél nagyobb, erősebb, fontosabb verset. Kérdés, hogy a költő mit tud kezdeni vele, és mennyire tud igazán költőként járni, élni a világban.

ANDRÉ FERENC

andreferenc92@gmail.com

KOVÁCS PÉTER ZOLTÁN

SZABÓ RÓBERT CSABA

VIDA GÁBOR